

Sygn. akt *XVII AmC 3106/14*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 września 2016 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie-Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w składzie:

Przewodniczący: **SSO Dariusz Dąbrowski**

Protokolant: sekretarz sądowy Wioleta Żochowska

po rozpoznaniu w dniu 29 sierpnia 2016 roku w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa **A. C. i B. C.**

przeciwko **(...) Bankowi (...) Spółce Akcyjnej w W.**

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

1. uznaje za niedozwolone i zakazuje (...) Bankowi (...) Spółce Akcyjnej w W. wykorzystywania w umowach z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści:

„W przypadku zmiany przepisów prawa podatkowego w zakresie, o którym mowa w §8 ust. 24a) powyżej w czasie trwania umowy, (...) zastrzega sobie prawo do powiększania opłat wynikających z Umowy o obowiązującą stawkę podatku. W przypadku zaistnienia zamiany przepisów uzasadniającej podniesienie opłat z tytułu przechowywania (...) poinformuje pisemnie rodziców o zaistniałych zmianach prawa i wysokości podwyżki, załączając odpowiedni aneks do umowy. Rodzice mają prawo w terminie 30 dni od dnia otrzymania takiego zawiadomienia rozwiązać umowę w formie pisemnej lub podpisać załączony aneks i odesłać jeden jego egzemplarz do (...). W razie braku oświadczenia, jak i odesłania egzemplarza aneksu, (...) uzna, że rodzice mają wolę kontynuowania umowy, a zapłata kolejnej faktury zgodnie ze stawkami uwzględniającymi podwyżkę będzie uznawana równoznacznie z faktycznym przystąpieniem do aneksu.”,

2. zasądza od (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz A. C. i B. C. kwotę 60 (sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

3. nakazuje pobrać od (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sąd Okręgowy w Warszawie kwotę 600 (sześćset) złotych tytułem opłaty stałej od pozwu, od uiszczenia której powód był zwolniony z mocy prawa,

4. zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej w W..

SSO Dariusz Dąbrowski

Sygn. akt *XVII AmC 3106/14*

UZASADNIENIE

Powodowie A. C. i B. C. wnieśli pozwy przeciwko (...) Bank (...) S.A. w W. o uznanie za niedozwolone postanowienia wzorca umowy o treści:

„W przypadku zmiany przepisów prawa podatkowego w zakresie, o którym mowa w § 8 ust. 24 a) powyżej w czasie trwania umowy, (...) zastrzega sobie prawo do powiększenia opłat wynikających z Umowy o obowiązującą stawkę

podatku. W przypadku zaistnienia zmiany przepisów uzasadniającej podniesienie opłat z tytułu przechowywania (...) poinformuje pisemnie rodziców o zastałych zmianach prawa i wysokości podwyżki, załączając odpowiedni aneks do umowy. Rodzice mają prawo w terminie 30 dni od dnia otrzymania takiego zawiadomienia rozwiązać umowę w formie pisemnej lub podpisać załączony aneks i odesłać jeden jego egzemplarz do (...). W razie braku oświadczenia, jak i odesłania egzemplarza aneksu, (...) uzna, że rodzice mają wolę kontynuowania umowy, a zapłata kolejnej faktury zgodnie ze stawkami uwzględniającymi podwyższę będzie uznawana równoznacznie z faktycznym przestąpieniem do aneksu”

zawartego w § 8 ust. 25 wzorca umownego o nazwie „Umowa o kwalifikację i preparatykę krwi pępowinowej oraz przechowywanie komórek macierzystych”, którym posługuje się pozwana i zakazanie wykorzystywania go w obrocie z konsumentami. Nadto strona powodowa wniosła o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu pełnomocnik powodów wskazał, że pozwana w ramach prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się przygotowanym przez siebie regulaminem o charakterze adhezyjnym nie podlegającym negocjacji, który zawiera w swojej treści zaskarżone w niniejszym postępowaniu postanowienie. W ocenie strony powodowej klauzula ta nie dając konsumentowi możliwości odstąpienia od zawartej umowy stanowi niedozwoloną klauzulę abuzywną, ponieważ jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Strona pozwana podniosła, iż z uwagi na specyficzne realia zawieranej z pozwaną umowy, wprowadzenie odstąpienia od umowy i uznanie jej za niezawartą jest zdaniem pozwanej w praktyce niemożliwe. W ocenie pozwanej spółki przyznanie konsumentowi prawa do rozwiązania umowy należy traktować na równi z odstąpieniem od umowy, gdyż nie ma możliwości rzeczywistego zwrócenia świadczeń wzajemnych, a klientowi zwrócona zostanie opłata proporcjonalna do faktycznego spełnienia świadczenia.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwana (...) Bank (...) S.A. w W. prowadzi działalność gospodarczą w zakresie której dokonuje m. in. preparatyki i przechowywania krwi pępowinowej. W działalności powyższej posługiwała się wzorcem umownym o nazwie „Umowa o kwalifikację i preparatykę krwi pępowinowej oraz przechowywanie komórek macierzystych”, w którym w § 8 ust. 25 znajduje się postanowienie o treści: „W przypadku zmiany przepisów prawa podatkowego w zakresie, o którym mowa w § 8 ust. 24 a) powyżej w czasie trwania umowy, (...) zastrzega sobie prawo do powiększenia opłat wynikających z Umowy o obowiązującą stawkę podatku. W przypadku zaistnienia zmiany przepisów uzasadniającej podniesienie opłat z tytułu przechowywania (...) poinformuje pisemnie rodziców o zastałych zmianach prawa i wysokości podwyżki, załączając odpowiedni aneks do umowy. Rodzice mają prawo w terminie 30 dni od dnia otrzymania takiego zawiadomienia rozwiązać umowę w formie pisemnej lub podpisać załączony aneks i odesłać jeden jego egzemplarz do (...). W razie braku oświadczenia, jak i odesłania egzemplarza aneksu, (...) uzna, że rodzice mają wolę kontynuowania umowy, a zapłata kolejnej faktury zgodnie ze stawkami uwzględniającymi podwyższę będzie uznawana równoznacznie z faktycznym przestąpieniem do aneksu”.

Powyzszy stan faktyczny został ustalony przez Sąd w oparciu o twierdzenia zawarte w powództwie oraz treść wzorca umowy o nazwie „Umowa o kwalifikację i preparatykę krwi pępowinowej oraz przechowywanie komórek macierzystych” załączonego do przedmiotowego powództwa (k. 8-15).

Zgodnie z art. 227 k.p.c. przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. W konsekwencji nie mogły być przedmiotem postępowania dowodowego okoliczności przedmiotowo nieistotne, zaś postępowanie dowodowe zostało skoncentrowane do normatywnie wyrażonych przez ustawodawcę przesłanek abuzywności postanowień wzorca umowy.

Pozwana nie zaprzeczyła prawdziwości wzorca, ani treści kwestionowanego pozwem zapisu. Art. 230 k.p.c. stanowi, że gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej

rozprawy, może fakty te uznać za przyznane. Za podstawę ustalenia stanu faktycznego Sąd przyjął zatem wzajemnie niekwestionowane twierdzenia stron kierując się zasadą wyrażoną w art. 230 k.p.c.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie.

Stosownie do art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawartej z konsumentem nie uzgodnione z nim indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i w konsekwencji rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Uznanie zatem konkretnego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z praktyki stosowania z konsumentami wymaga stwierdzenia, że spełnia ono łącznie następujące przesłanki:

- 1) nie zostało uzgodnione indywidualnie z konsumentem, czyli zostało narzucone konsumentowi,
- 2) nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron,
- 3) ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami,
- 4) ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta.

Badanie abuzywności klauzul, które ma miejsce w postępowaniu przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów, dokonywane na podstawie art. 479³⁶ - 479⁴⁵ k.p.c., ma charakter badania abstrakcyjnego, w oderwaniu od łączącej strony umowy. Oznacza to, że Sąd ogranicza się w tym postępowaniu tylko do badania postanowienia wzorca, które nie dotyczy głównych świadczeń stron, w kierunku jego zgodności z dobrymi obyczajami i naruszania interesu konsumentów. W szczególności Sąd nie bada, czy dane postanowienie wzorca było narzucone konsumentowi, bowiem rozważania w tym kierunku są możliwe jedynie w odniesieniu do umów już zawartych w oparciu o wzorzec i są analizowane przez sądy powszechne w razie zaistnienia indywidualnego sporu na tle konkretnej zawartej umowy. Natomiast w odniesieniu do wzorców umów analizowanych abstrakcyjnie, kwestia ta nie podlega rozpatrywaniu, gdyż już z samej istoty wzorców umów lub regulaminów wynika, że są to uregulowania wykreowane jednostronnie przez przedsiębiorcę i które są narzucane konsumentowi, a zawarcie umowy w oparciu o nie ma charakter adhezyjny.

Wobec faktu, iż klauzula nie dotyczy także głównych świadczeń stron, to przedmiotem badania Sądu stała się jej ewentualna sprzeczność z dobrymi obyczajami, jak również ustalenie, czy ukształtowane przez nią prawa i obowiązki stron nie naruszają rażąco interesów konsumenta.

Należy wskazać, iż „dobre obyczaje” to reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać więc działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające na niekorzyść od przyjętych standardów postępowania. Pojęcie „interesów konsumenta” należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny. Mogą tu bowiem wejść w grę także inne aspekty, jak choćby zdrowia konsumenta (i jego bliskich), jego czasu zbędnie traczonego, dezorganizacji toku życia, przykrości, zawodu itp.

W niniejszej sprawie dobrym obyczajem jest, by przedsiębiorca nie wykorzystywał swej uprzywilejowanej pozycji kontraktowej, będącej rezultatem stosowania przez niego jednostronnie ustalonego wzorca umowy. Pozwana przedstawiając konsumentom do akceptacji warunki umowy zawierające zapisy, kształtujące ich prawa i obowiązki w sposób mniej korzystny, niż wynika to z powszechnie obowiązujących przepisów prawa, niewątpliwie przeczy powyższemu. Oczekiwany jest także, by pozwany przedsiębiorca nie przenosił na konsumenta ryzyka związanego z

prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą, które w kontekście niniejszej sprawy wiąże się z uprawnieniem do odstąpienia od umowy zawieranej na odległość.

Należy także wskazać, że klauzula generalna wyrażona w art. 385¹ § 1 k.c. uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385³ k.c. Obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami, zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków lub ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry, w oderwaniu od konkretnych okoliczności, stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym, iż zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385¹ § 1 k.c. Stypizowane klauzule stwarzają niejako domniemanie, że ich zamieszczenie w regulaminie rażąco narusza interesy konsumentów a także jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, co nie oznacza, że przedsiębiorca nie może owego domniemania obalić w toku postępowania

W zakresie oceny stopnia naruszenia interesów konsumentów Sąd Okręgowy podziela opinię Sądu Apelacyjnego w Warszawie (wyrok z 27 czerwca 2006 roku, sygn. akt VI ACa 1505/05), że naruszenie interesów konsumenta, aby było rażące, musi być doniosłe czy też znaczące. Natomiast interesy konsumenta należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale też każdy inny, chociażby niewymierny. Zaliczyć tu można również dyskomfort konsumenta, spowodowany takimi okolicznościami jak strata czasu, naruszenie prywatności, niedogodności organizacyjne, wprowadzenie w błąd oraz inne uciążliwości, jakie mogłyby powstać na skutek wprowadzenia do zawartej umowy ocenianego postanowienia. Przy określaniu stopnia naruszenia interesów konsumenta należy stosować nie tylko kryteria obiektywne (np. wielkość poniesionych czy grożących strat), lecz również względy subiektywne związane bądź to z przedsiębiorcą (np. renomowana firma), bądź to z konsumentem (np. seniorzy, dzieci). Konieczne jest zbadanie, jaki jest zakres grożących potencjalnemu konsumentowi strat lub niedogodności.

Częstokroć konieczne jest również ustalenie, jak wyglądałyby prawa i obowiązki konsumenta w sytuacji braku analizowanej klauzuli (wyrok Sądu Najwyższego z 19 marca 2007 roku, sygn. akt III SK 21/06 oraz z 11 października 2007 roku, sygn. akt III SK 9/07). Jeżeli przepisy ogólne stawiają konsumenta w lepszej sytuacji niż postanowienia proponowanej umowy, to w zasadzie postanowienia te należy uznać za niedozwolone. Odstępstwo od tej zasady możliwe jest tylko, o ile zmiana jest uzasadniona specyfiką wzajemnych świadczeń lub jest kompensowana innymi postanowieniami wzorca.

Przenosząc powyższe rozważania na okoliczności przedmiotowej sprawy oraz po przeanalizowaniu treści kwestionowanej klauzuli Sąd uznał, że stanowi ona niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

Okoliczność, iż podatek od towarów i usług (podatek VAT) jest powszechnym podatkiem obciążającym konsumpcję i zawsze gdy sprzedaż towaru lub usługi podlega obciążeniu owym podatkiem, w cenie danego towaru lub usługi musi być on uwzględniony. W związku z powyższym, w ocenie Sądu, przedsiębiorca ma prawo do zastrzeżenia w umowie, zwłaszcza gdy dotyczy to umowy o charakterze ciągłym, że obciążenie fiskalne z tytułu opodatkowania lub wzrostu opodatkowania świadczonej usługi będzie powodowało zmianę opłaty. Co prawda pozwana mogłaby wkalkulować tego rodzaju mogące wystąpić okoliczności w całkowity koszt świadczonej usługi, zwłaszcza że przewidywała jej pojawienie się, o czym świadczy zawarcie we wzorcu kwestionowanego zapisu, gdyż dzięki temu konsument posiadałby stabilności i jasności stosunku ceny, jaką będzie zobligowany płacić. Jednakże zdaniem Sądu jest jak najbardziej dopuszczalne zawarcie przez pozwaną zastrzeżenia o zmianie określonej w umowie ceny w jasno i precyzyjnie określonych okolicznościach, tak jak w niniejszej sprawie pojawienie się opodatkowania usługi wcześniej od podatku zwolnionej, jednak zgodnie z powszechnym stanowiskiem zarówno doktryny jak i orzecznictwa, w takich sytuacjach konsumentowi winno przysługiwać prawo do odstąpienia od umowy, bez konieczności ponoszenia dodatkowych

obciążeń. Przedmiotowy wzorzec takiego uprawnienia nie przyznaje, w jego miejsce pozwalając jedynie konsumentowi na rozwiązanie umowy.

Wbrew twierdzeniom strony pozwanej przyznanie w przypadku zmiany ceny za usługę prawa do rozwiązania umowy nie może być uznane za odpowiadające prawu do odstąpienia od umowy, gdyż umowa dopiero w pewnym etapie staje się umową zawartą na czas nieokreślony. Jak wskazuje sama nazwa wzorca umownego dotyczy on nie tylko przechowywania krwi pępowinowej ale również jej kwalifikacji i preparatyki. Podpisanie zaś samej umowy z pozwaną następuje jeszcze przed samym narodzeniem dziecka, którego to krwi pępowinowej umowa dotyczy, często nawet na więcej niż miesiąc wcześniej. O ile rozliczanie i zwracanie sobie przez strony świadczeń w etapie trwania umowy, gdy dotyczy ona już tylko przechowywania krwi pępowinowej, rzeczywiście mogłoby być utrudnione w przypadku odstąpienia od niej, o tyle w sytuacji gdy umowa zawarta przed narodzinami dziecka, czyli przed spełnieniem któregokolwiek z przyrzeczonych świadczeń przez pozwaną spółkę, odstąpienie od umowy z uwagi na zmianę ceny pozwalała by w pełni na zwrócenie przez strony tego co sobie świadczyły i doprowadzenie do jej zniweczenia tak by można ją było w pełni uznać za niezawartą ze skutkiem *ex tunc*. Tym samym w pierwszym okresie trwania umowy, gdy konsument uiści opłatę wstępną, a pozwana wyda zestaw pobraniowy, po czym nastąpi okoliczność, w wyniku której pozwana będzie miała prawo podnieść opłatę za dokonanie preparatyki i przechowywania krwi, konsument winien mieć możliwość odstąpienia od zawartej umowy. Odebranie przez pozwaną konsumentowi takiego uprawnienia przy jednoczesnym zastrzeżeniu, iż ma on prawo podnieść opłatę bezsprzecznie stanowi naruszenie dobrych obyczajów i rażąco narusza interesy konsumenta.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami zakwestionowanej w pozwie klauzuli umownej na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c.

O kosztach postępowania orzeczono w oparciu o art. 98 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony.

Przyznane stronie koszty stanowią wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w wysokości 60 zł - ustalone na podstawie § 14 ust. 3 pkt. 2 w zw. z § 2 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Mając na uwadze wynik sprawy, orzeczenie o nakazaniu pobrania od strony pozwanej opłaty od pozwu uzasadnia przepis art. 113 ust. 1 ustawy z 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt strony pozwanej zarządzono na podstawie art. 479⁴⁴ k.p.c.

SSO Dariusz Dąbrowski